

ÇAĞATAY ANADOL
Şu Bizim Sosyalist İşçi Partisi

İletişim Yayınları 3186 • Anı Dizisi 95
ISBN-13: 978-975-05-3349-5
© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM
1. Baskı 2022, İstanbul

EDİTÖR Tamlı Bora
DİZİ KAPAK TASARIMI Utku Lomlu
KAPAK Suat Aysu
UYGULAMA Hüsni Abbas
DÜZELTİ Remzi Abbas
DİZİN Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871
Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul
Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003
Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387
Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,
Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul
Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58
e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

ÇAĞATAY ANADOL

Şu Bizim Sosyalist İşçi Partisi

“Bir Barbar Aşısı”
(TSİP 1974-1990)

ÇAĞATAY ANADOL İstanbul'da 1945'te doğdu. Gelenbevi Ortaokulu, Vefa Lisesi ve ODTÜ İdari İlimler Fakültesi Ekonomi-İstatistik Bölümü mezunudur. 1966'da öğrenciliği sırasında Türkiye İşçi Partisi'ne üye oldu. 1972'de Dev-Genç davasının sanığı olarak kısa bir süre Mamak Cezaevi'nde kaldı. 1973-1980 arasında ortaklarıyla birlikte REYO Matbaası'nı işletti. 1974'te kurulan Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin merkez yürütme kurulu üyeliğine getirildi. Partinin genel saymanlık ve eğitim-propaganda sekreterliği görevlerinde bulundu. 12 Eylül darbesi öncesinde partinin kapalı dönem çalışmalarını yürütmekle görevli icra komitesinin sekreterliğine getirilerek 1985'te tutuklanıncaya kadar bu görevi sürdürdü. Dokuz ay süren hapisliğinden sonra TSİP'in gayriresmî yayın organı *Görüş* dergisini çıkardı. Sosyalist Birlik Partisi, Birleşik Sosyalist Parti ve Özgürlük ve Dayanışma partilerinin kurucuları arasındaydı. 1991'de Tarih Vakfı yayın bölümünün başına getirilerek 2001'e kadar *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi* ve *Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi*'nin, ayrıca vakfın kitap ve dergilerinin yayımından sorumlu oldu. 2002'de emekli olunca sosyal bilimler ve tarih alanında kitaplar yayımlamak üzere Kitap Yayınevi'ni kurdu. Çevirmen ve editör Ayşen Anadol ile elli küsur yıldır evlidir.

*Ahmet Kaçmaz ve Yalçın Yusufolu'nun
anlarına saygıyla...*

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	9
BİRİNCİ BÖLÜM	
KURUCU KADROLARIN YETİŞTİĞİ SİYASAL ORTAM	15
İKİNCİ BÖLÜM	
KURULUŞA DOĞRU	47
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BİR SINIF PARTİSİNİN SÜREKLİLİĞİ NASIL SAĞLANIR?	69
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	
KARDEŞ PARTİLERLE İLİŞKİLER	81
BEŞİNCİ BÖLÜM	
TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ'YLE BİRLİK ÇABALARI (1975-1987)	97
ALTINCI BÖLÜM	
KAPALI ÇALIŞMA DÖNEMİ (1980-1989)	131
YEDİNCİ BÖLÜM	
YARI YASAL DÖNEM (1986-1990)	179
SEKİZİNCİ BÖLÜM	
SOL BİRLİK'TEN SOSYALİST BİRLİK PARTİSİ'NE GİDEN SÜREÇ	195

DOKUZUNCU BÖLÜM

SOSYALİSTLERİN BİRLİK PARTİSİ GİRİŞİMİ 227

ONUNCU BÖLÜM

TsİP ÜÇÜNCÜ KONGRESİ 245

ON BİRİNCİ BÖLÜM

**SOSYALİSTLERİN BİRLİK PARTİSİ'NİN
KURULUŞU VE BÖLÜNÜŞÜ** 273

ON İKİNCİ BÖLÜM

YOLUNUZ AÇIK OLSUN! 289

Arkadaşlarımdan Tanıklıklar / Değerlendirmeler

Ali Aktürk 297

Orhan Cengiz 303

Yelda Cengiz 306

Feridun Cihan 309

Halil Çamalan 313

Şükrü Çelikyapı 317

Şaban Demirkapı 325

Orhan Doğançay 347

Bahri Gedik 351

Yaşar Gökoğlu 357

Mehmet Gürsoy 363

Afer Kara 371

Cemal Özden 373

Hasan Özden 380

Dursun Öztürk 389

Abdüsselam Suvakçı 395

Bülent Uyguner 402

Saffet Uygur (1948-2022) 414

Cengiz Uzuner 421

Mehmet Yardım 430

Mehmet Yıldırım 440

Rukiye Yıldırım 444

DİZİN 457

SUNUŞ

İletişim Yayınları'nın 2018'de yayınladığı *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce; Sol* adlı kitaba Türkiye Sosyalist İşçi Partisi (TSİP) hakkında bir makale yazmam istendiğinde bunu ancak Yalçın Yusufuğlu ile yazabileceğimi belirtmişim, öyle de yapmıştık. Ancak bu uzun makale bir TSİP tarihi olmaktan çok, savunduğu görüşler açısından bu partinin sosyalist hareketteki yerini ele almaya çalışıyordu.

Her ikimiz de sınıfsız toplum arayışının daima süreceği kanaatinde olmakla birlikte, bu arayışın “ütopik sosyalizm” dönemi gibi “komünizm” döneminin de kapandığına ve bir daha tekrarlanmayacağına inanıyor, geleceğin sınıfsız toplum savaşçıların özgül bir TSİP tarihinden fazla bir şey elde edemeyeceğini düşünüyorduk.

Yalçın yaşıyor olsaydı şimdi ne düşünürdü bilemiyorum, ama ben sınıfsız toplum arayışının daima süreceğine dair kanaatimi sürdürmekle birlikte adlarımı bu kitapta sık sık anacağım mücadele arkadaşlarımla bana yönelttikleri basit bir soru nedeniyle TSİP tarihi konusundaki kanaatimi değiştirdim. Bu basit soru şuydu: “Ütopik sosyalizm döneminin bir daha tekrarlanmayacağını bile bile Henri de Saint Simon, Charles Fourier ve Robert Owen'i neden okumak istemiştin?”

Bu haklı bir soruydu. Daha iyi, daha adil, daha eşit bir gelecek için mücadele etmek, geçmişteki mücadelelerin sorunlarını, yetersizliklerini ya da bıraktığı ipuçlarını, o geçmiş artık tekrarlanmayacak olsa bile bilmek gerekiyordu. (Bu “ulvi” gayeleri bir kenara bıraksak bile sadece merak duygusunu tatmin etmek bir kitabın varlığı için yeterli sebep değil midir?) Dahası, sınıfsız toplum arayışının hangi dönemi olursa olsun mücadelenin teorisine yaklaşım, elden bırakılmaması gereken etik temeller ve davranış kodları gibi “sabiteler” de bulunuyordu. Sınıfsız toplum için mücadele ederken aynı zamanda kendi kişiliğimizi de inşa ediyorduk. Acaba yere göğe koyamadığımız ideallerimizle az çok uyumlu kişilikler oluşturabildik mi bu süreçte? Mücadelemiz bizleri hedeflediğimiz sınıfsız toplumun insanına biraz olsun yakınlaştırabildi mi? En önemli soru bu. Belki de bu, eğer bir mirastan söz edilebilecekse, geleceğe bıraktığımız en önemli şey!

Bu çalışma kronolojik bir TSİP tarihi oluşturmayı değil, tarihimizden önemli olduğunu düşündüğüm kesitler sunmayı hedefliyor. İleride daha tam bir tarih oluşturmayı isteyebilecekler için bir tür yol haritası diyelim buna! Yalnız, bu zor işe başladığımda başvurmam gereken belgelerin birçoğu elimden altın da değildi. Ekim 1990’da yarı-legal biçimde gerçekleştirdiğimiz Üçüncü Kongre’imizle Türkiye Sosyalist İşçi Partisi’nin varlığına son verdiğimizde parti arşivini de Tarih Vakfı’na bırakmıştık. Ama bu kuruluş geçirdiği çeşitli mali krizler nedeniyle belge tasnifini yaptığı halde bunların taramalarını gerçekleştiremediği için arşivimizi araştırmacılara açamamıştı. Neyse ki bu kitabın yazım sürecinde TSİP veteranlarının ortaklaşa sağladığı bir fonla arşivimizdeki belgelerin tümünün taraması bitirildi. Arşivin kullanıma açılması için yapacak şeyler olmakla birlikte taranan belgelere ulaşma olanağına artık sahibim.

Öte yandan, gençliğimden bu yana olayların ana konturlarını koruyup geri kalan her şeyi silen berbat bir hafızaya sahibim. Yine de parti basınına (*Ilke, Kitle, Gerçek*), ulaşabildiğim belgelere ve her şeyden önemlisi bazı mücadele arkadaşlarının hafızalarına başvurarak bu eksikliğimi gidermeye çalıştım. Parti-

mizin yönetim kademelerinde yakın çalışma arkadaşlarım olan Hüseyin Hasançebi, Bülend Tuna, Orhan Doğançay, Ekrem Çakıroğlu ve Nurettin Bayram'a sık sık sorular yönelttim ve biten bölümleri okumalarını istedim. Böylece hem kitaba önemli katkılarda bulundular hem de bazı yanlışlarımı düzelttiler. Bir kolektivite insanı olmanın böyle konforlu bir yanı da var. Ne yazık ki sevgili Hüseyin'i bu sürecin başlarında kaybettik.

Bu arada yazma süreci içinde aklıma "parlak" bir fikir geldi ve bazı arkadaşlarımın kendilerine ve ortak geçmişimize dair metinleriyle kitabı zenginleştirmeye karar verdim. Ali Aktürk, Orhan ve Yelda Cengiz, Feridun Cihan, Halil Çamalan, Şükür Çelikyapı, Şaban Demirkapı, Orhan Doğançay, Bahri Gedik, Yaşar Gököğlu, Mehmet Gürsoy, Afer Kara, Cemal Özden, Hasan Özden, Dursun Öztürk, Abdüsselam Suvakçı, Bülent Uyguner, Cengiz Uzuner, Saffet Uygur, Mehmet Yardım, Mehmet Yıldırım ve Rukiye Yıldırım'ın (sadece Orhan-Yelda Cengiz'in aile bağı var) anı ve değerlendirmeleri hem bana çok yardımcı oldu hem de kitabı bir kişinin anlatısı olmaktan çıkarıp ortak bir anlatı haline getirdi. Artık bu kitap vesilesiyle yaptığım en iyi şeyin bu katkıları toplamak olduğunu düşünüyorum. Böylece TSİP kadrolarının genişçe bir panoramasını da geleceğin okuruna yansıtmış oluyorum. Ne yazık ki bu yazma süreci içinde kaybettiğimiz bir başka arkadaşımız da bu grup içinde yer alan sevgili Saffet Uygur idi.

Partimizin kuruluş öncesi çevresinden gelen, parti ve gençlik örgütümüzün üyesi olan Yusuf Ziya Can arkadaşımı da mutlaka anmam gerekli. Çünkü Yusuf Ziya hem bu işe girişmem için bana muazzam bir baskı uyguladı, hem de sözlü tarih biçiminde başladığımız çalışmamızın moderatörlüğünü üstlendi; bir yandan da işlenecek her bölüm için bir yol haritası çıkararak kendi arşivindeki belge ve alıntılarını kaynak olarak bana sundu. Görüşme kayıtları metin haline dönüştükten sonra eksiklerin tamamlanması için üzerinden geçiyor, sonradan hatırladıklarımı ekliyordum. Ama metne o kadar çok müdahale etmek zorunda kaldım ki bir süre sonra bant kaydı yapılmadan doğrudan yazmayı tercih etmeye başladım. Bu nedenle de on bölüm-

lük bu çalışmanın sadece ilk dört bölümü sözlü tarih temellidir. Hani böyle kitaplarda okuduğumuz zaman nezaketen yazılmış diye düşündüğümüz “Bu kitap filanca olmasa asla yazılmazdı,” ibaresi vardır ya, Yusuf Ziya için bu hakikaten öyle!

“Terzinin kendi söküğünü dikemediğini” göz önüne alarak başka “terzihanelerden” arkadaşım Orhan Silier ile Sosyalist Birlik Partisi’ne giden süreçte tanışıp kaynaştığımız Atilla Aytemur’dan da metni okumalarımı istedim. Değerli eleştirileri ve önerilerinden çok yararlandım, kendilerine çok teşekkür ediyorum.

Bu arada bulup bulabileceğim en iyi editör, sevgili Tanıl Bora da isteğim üzerine metni okuyarak bana değerli tavsiyelerde bulundu. Eğer önünüzde uzanan sayfaları sıkılmadan okuyabilecekseniz Tanıl’ın tavsiyelerini başarıyla uygulamışım demektir. Ancak ne yaparsam yapayım kitabın sekiz, dokuz ve on birinci bölümlerini sıkıcı olmaktan kurtaramadım. Kanımca bunların sıkıcılığı benden kaynaklanmıyor, yaşananların kendisi sıkıcı... “İnsanlar buna neden ve nasıl dayanır?” dedirtecek bir süreç ve olaylar... Teşekkürler Tanıl!

Tabii ki burada andığım arkadaşlarımın her eleştirisini haklı bulmadım, önerdikleri her şeyi de yerine getirmediğim veya getirmeyi beceremedim. Bu nedenle klasik olduğu üzere şöyle diyeyim: hata ve eksikler kaldıysa sorumlusu benim!

Şimdi de kitabın alt başlığında neden “barbar aşısı” kavramını kullandığımı açıklamam gerekiyor. “Eski Tüfekler” arasında entelektüel üretkenlik bakımından benzersiz bir yere sahip olan Doktor Kıvılcımlı’nın tarihî çözümlerinde kullandığı “barbar aşısı” kavramı onu ve eserini az çok tanıyanlarca iyi bilinir. Kabaca özetlersek, köhnemiş “yorgun” bir medeniyetin üzerine çullanan barbarların ortaya çıkardığı arındırıcı, sağaltıcı, dinçleştirici, yeniden diriltici etkidir söz konusu olan. Doktor’un “sosyal devrim”den farklı olarak “tarihsel devrim”e yol açan medeniyet-barbarlık buluşması/çatışmasına dair bu tezi, Morgan’dan Engels’e, İbn Haldun’dan Child’e’a pek çok ismin etkilerini taşır. Engels de *Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni*’nde medeniyet ile barbarlık ilişkile-

rini ele alırken, “Cermenlerin Roma dünyasına, dirimsel güç ve canlandırıcı tohum olarak aşladıkları tek şey, barbarlık idi. Gerçekte, can çekişen uygarlık yüzünden acı çeken bir dünyayı gençleştirmeye, yalnızca barbarlar yeteneklidir,” der. Bu tezi uzun boylu tartışmanın yeri şüphesiz burası değil. Peki, o zaman barbar aşısından niye söz ettin diye sorduğunuzu duyar gibiyim. Söz ettim, çünkü TSİP’in kuruluşu ve varlığıyla Türkiye sosyalist/komünist hareketine müdahalesinin bir nevi “barbar aşısı” işlevi gördüğü kanaatindeyim. Yanlış anlaşılmasın, toplumun bütününe yönelik bir “diriltici etki”den söz etmiyorum, ne yazık ki böyle bir güce erişemedik, sosyalist hareketin “müfreze”lerinden hiçbiri erişemedi, sadece TSİP’in sosyalist hareket üzerindeki “dirimsel güç ve canlandırıcı tohum olarak” etkisinden bahsediyorum.

* * *

Deneyimlerimizin, 1990 öncesi Marksizminin “ağulu” taraflarına fazla maruz kalmamış genç Marksistlerle geleceğin sınıfsız toplum aktivistleri için “işe yarar” nitelikte olacağını düşünüyorum. Kuşkusuz siyasi mücadelenin birçok ögesi uzun, hatta orta vadede önemli değişimlere uğrar. Hiçbir devrim aynen tekrarlanmadığı gibi, bu devrimlere ulaşmak için kullanılan (parti gibi) cihazlar da değişir. Bu nedenle geleceğin sınıfsız toplum savaşçıları için, parti kavramına dair geçmişteki tartışmalarımızdan daha çok, bu tartışmayı nasıl sürdürdüğümüzün bilgisi önemli olacaktır.

Mesela bu kitabın birazdan okuyacağınız ilk bölümünde şu satırları bulacaksınız: “Opportünist, pasifist, revizyonist gibi yaftalamalar havalarda uçuşuyordu. Karşı tarafı şeytanlaştırma, günümüzün popülist politikacılarının yaptığı gibi, safları sağlam tutmak için en iyi stratejiydi. Her iki tarafta da herkesin en korktuğu şey kendi yoldaşları tarafından damgalanmaktı. Bu öyle bir ortam yarattı ki, farklı düşünce taşıya da böylesi bir suçlamaya maruz kalmamak için herkes teorinin en güvenli, üzerinden çok geçilmiş yollarından ayrılmamaya itina göstermeye başladı. Bu durum, Türkiye solunda itiraz etme, sorgu-

lama kültürünü ağır biçimde zedeledi. Türkiye solunun özgün bir ses oluşturamaması, Marksizmin çağdaş sorunlarına çözümler üretememesinin önemli sebeplerinden biri de budur.”

Yani mücadelemizin çeşitli sorunlarına dair “ne” dediğimiz ve “ne” yaptığımızdan daha önemli olan şey bunları “nasıl” dediğimiz ve “nasıl” yaptığımızdır.

Aslında günümüz ve gelecekteki genç yoldaşlarımın deneyimlerimizden yararlanıp yararlanmayacakları konusunda spekülasyon yapmayı bir kenara bırakıp, bildiklerimi, gördüklerimi, değerlendirmelerimi yazdıktan sonra bunları bir şişeye koyup denize bırakmak herhalde en doğrusu. Tabiatıyla bir “mektup”, klasik olduğu üzere “gözlerinizden öperim!” diye bitmeli.